

FACULTAT DE CIÈNCIES POLÍTiques I SOCIOLOGIA
MÀSTER OFICIAL EN POLÍTICA SOCIAL, TREBALL I BENESTAR
CURS 2024 - 2025

**EL TRÀNSIT DE LA IRREGULARITAT
A LA REGULARITAT LABORAL**
UN ENFOCAMENT BIOGRÀFIC

Paula Vallès Roca
Tutor/a: Oriol Barranco Font
Avaluador/a: Mireia Bolibar Planas

Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)

Juny 2025

RESUM

El present treball explora com és el trànsit de dones llatinoamericanes des de la situació d'irregularitat administrativa fins a la incorporació del mercat laboral formal mitjançant el procediment d'arrelament social. L'estudi posa el focus en les dificultats del procés d'entrar en l'economia formal, identificar les estratègies i comportaments de les dones durant el trànsit i detectar quins són els recursos mobilitzats i potencialment més útils. L'estudi es basa en l'anàlisi de sis entrevistes biogràfiques-episòdiques a dones d'origen llatinoamericà que han transitat de la situació d'irregularitat administrativa i treball en l'economia submergida fins aconseguir la regularització administrativa i treballar en l'economia formal. Els resultats mostren el capital social com un recurs clau, també evidència els paper dels vincles debils i les xarxes informals com a via d'inserció laboral. L'estudi, també destaca l'impacte emocional del trànsit migratori i les diferents formes de resistència desenvolupades durant tot el procés.

Paraules clau: migració irregular, regularització administrativa, arrelament social, capital social, treball domèstic, xarxes informals, economia informal

ABSTRACT

This study explores the transition of Latin American women from a situation of administrative irregularity to their integration into the formal labour market through the process of social rootedness (arrelament social). The research focuses on the difficulties of entering the formal economy, identifying the strategies and behaviours developed by women during this transition, and examining the resources they mobilize and find most useful. The study is based on the analysis of six biographical-episodic interviews with Latin American women who have moved from working in the informal economy and lacking legal residency status to achieving administrative regularization and formal employment. The results show that social capital is a key resource, although the role of weak ties and informal networks is also highlighted as a pathway to labor insertion. Additionally, the study emphasizes the emotional impact of the migration journey and the various forms of everyday resistance developed throughout the process.

Keywords: Irregular migration, administrative regularization, social rootedness, social capital, Latin American women, informal economy

INDEX

1. INTRODUCCIÓ	2
2. MARC TEÒRIC	3
2.1.Estat de la qüestió	3
2.2.Marc conceptual	9
2.2.1. Immigració irregular	9
2.2.2. Ocupació decent i precària	10
2.2.3. Recursos	13
3. MODEL D'ANÀLISI	14
4. METODOLOGIA	15
5. RESULTATS	17
5.1.Estratègies i comportaments durant la situació d'irregularitat	18
5.2.Dificultats principals	20
5.3.Recursos mobilitzats	22
5.3.1. Capital social	22
5.3.2. Capital cultural	24
5.3.3. Capital econòmic	25
6. CONCLUSIONS	25
7. BIBLIOGRAFIA	28
8. ANNEX	31
8.1. Guió de l'entrevista i preguntes orientatives	31

1. INTRODUCCIÓ

Espanya és un país que compta amb una gran borsa d'economia informal. Arrel del boom migratori de principis dels 2000, augmenta l'arribada d'immigrants de forma no regular, també anomenats immigrants irregulars. Aquests han de regularitzar la seva situació administrativa per poder romandre al país d'acollida, i així també poder participar en l'economia formal d'aquest. No obstant, el fenomen de la immigració irregular és, avui dia, una realitat que afecta a milers de persones que es veuen abocades a introduir-se en la economia submergida degut a la seva situació d'irregularitat i falta de vies formals d'inserció laboral.

Existeixen diverses vies poder regularitzar la seva situació, una d'elles és l'arrelament social, un permís de residència que s'obté per mitjà d'un contracte laboral i un temps mínim demostrable d'estada al país d'acollida. Tot i que el contracte de feina formal és un mitjà per poder regularitzar la seva situació, és molt difícil que les empreses assumeixen aquest procediment, per aquest motiu, en moltes ocasions els immigrants en situació irregular acaben incorporant-se en la economia submergida (InterLAC Market, 2022). La participació femenina té un gran pes en els fenòmens migratoris. La majoria de les dones migrades en situació irregular s'insereixen al mercat laboral a través de feines no regulades. Aquesta inserció a la economia informal sovint va vinculada al treball domèstic i de cures, un sector marcat per la precarietat i l'absència de drets laborals.

Malgrat que existeixen estudis sobre la migració irregular i el treball domèstic, encara sabem poc sobre les estratègies i recursos que els individus mobilitzen per accedir a la regularització administrativa. És un procés poc visible i difícil de mesurar, hi ha una manca d'estudis que analitzin acadèmicament aquest procés, el pas de la irregularitat a la regularitat. Regularitzar-se i inserir-se en el mercat laboral formal és clau per a la inclusió social de l'immigrant, per aquest motiu, és important atendre les dificultats que es troben per accedir a ell.

La gran majoria dels treballadors no comunitaris que avui dia es troben en l'economia formal abans han hagut de passar per moments d'irregularitat. El present treball es proposa realitzar un estudi exploratori sobre com és el procés de trànsit de la irregularitat administrativa i treball en l'economia submergida a l'entrada al mercat regularitzat. Aprofundiré en quines són les estratègies i recursos emprats per fer el salt a l'economia formal, entenent la importància del capital social i les xarxes de suport com a quelcom fonamental en el procés. En aquest cas, em focalitzaré en dones llatinoamericanes que treballin o hagin treballat en el sector de treball domèstic i cures i que hagin formalitzat la seva situació per mitjà de l'arrelament social.

La pregunta d'investigació és doncs; com és el procés de trànsit de la irregularitat administrativa a la regularització laboral? Per trobar-hi resposta, em marco tres objectius principals. En primer lloc, mostrar les dificultats en el procés d'entrar a la economia formal. D'altra banda, detectar estratègies i comportaments dels individus durant el procés. Per últim, detectar quins són els recursos que es mobilitzen en el procés i quins són potencialment més útils. L'anàlisi del treball es basa en una metodologia purament qualitativa i inclou un total de sis entrevistes biogràfiques-episòdiques a dones d'origen llatinoamericà que han transitat de la situació d'irregularitat administrativa i treball en l'economia submergida fins aconseguir la regularització administrativa i treballar estar ocupades en l'economia formal.

El treball s'estructura en cinc apartats principals. En primer lloc, es presenta una revisió de la literatura existent sobre immigració irregular i femenina i els recursos mobilitzats, en especial relacionals, durant el procés migratori. A continuació s'exposa el marc conceptual del treball que servirà de base per a l'anàlisi. Aquest s'estructura en tres apartats; immigració irregular, ocupació decent i precària i recursos. En el següent apartat s'especifica la metodologia emprada (la realització de sis entrevistes en profunditat i la seva transcripció). Després, es presenten i s'analitzen els resultats obtinguts, s'exposen les estratègies i comportaments en el procés, les dificultats principals que hi troben, quins són els recursos mobilitzats i quins són potencialment més útils. Finalment, es recullen les conclusions principals i es reflexiona sobre les aportacions del treball.

2. MARC TEÒRIC

2.1. Estat de la qüestió

Els fluxos d'immigració irregular s'incrementen exponencialment a l'inici de la dècada dels 2000 i cauen de forma abrupta durant la crisi del 2008 per, posteriorment, recuperar-se a partir de l'any 2015 (Fanjul & Gálvez-Iniesta, 2020). A partir de dades de l'INE, l'OPI (Observatorio Permanente de la Inmigración) i Eurostat; Funcas (2024) estima que hi ha uns 700.000 residents a l'estat espanyol en situació administrativa irregular, un 17% del total de la població estrangera no comunitària. El govern estima que al voltant de 64.000 persones van arribar l'any 2024 al territori espanyol per via marítima i terrestre de forma no documentada (Ministerio del Interior, 2024).

En la seva majoria, el perfil d'immigrant en situació irregular és menor de 40 anys i predominantment femení. Els sectors principals d'ocupació de persones extracomunitàries són el de netejadores i assistents (40%), mineria i construcció (20%) i cures personals (12%) (Fanjul & Gálvez-Iniesta, 2020). Es calcula que a l'Estat espanyol un 19% del total dels treballadors del mercat informal són immigrants, encara que es desconeix quins compten amb permís de regularització administrativa. A finals de 2019 aproximadament 300.000 immigrants estrangers es trobaven dins l'economia informal, ja fos per manca de permís de treball o que tot i tenir-lo, es veien obligats a treballar en l'economia submergida (Fanjul & Gálvez-Iniesta, 2020).

En la literatura especialitzada comptem amb estudis que revisen la integració nacional i governamental d'immigrants en situació irregular a l'estat espanyol (Gil Araujo, 2006) o en concret, la inclusió sociolaboral (InterLAC Market, 2022). L'informe d' InterLAC Market (2022) explora la inclusió sociolaboral de persones de procedència llatinoamericana a Espanya i estudia les barreres principals que experimenta el col·lectiu a l'hora d'accedir al mercat laboral. S'han realitzat estudis que posen el focus en descriure la situació de dones immigrants sense regularització administrativa i treballadores de la llar, analitzant les seves trajectòries vitals i laborals, alguns exemples en son Poblet (2020; 2022) i Rue (2024). Més concretament, Elizalde-San Miguel et al. (2020) indaguen en les condicions sociolaborals i el procés de regularització de dones empleades de la llar a Navarra i Gil, S. & González (2012) exploren les variables que incideixen en el procés de feminització de les migracions cap a Espanya i la seva vinculació en la importància de les fines de la llar com a lloc preponderant d'inserció laboral de dones immigrants no comunitàries.

Tot i que la literatura existent estudia la situació d'immigrants en situació irregular o en concret, descriu la situació de dones treballadores de la llar, no es disposa de gaires estudis que aprofundeixin en el procés de no regularització a la regularització administrativa. Hi ha una manca d'informació en quant a les estratègies i recursos mobilitzats per part del col·lectiu per inserir-se al món laboral.

Rue (2024) conclou que l'estratègia principal que les dones no comunitàries empren per accedir al permís de residència és el de passar prèviament per l'economia submergida, tot i també assumir la precarietat inherent en ella. Es concep com un pas necessari per tal d'arribar a l'estadi de regularització administrativa. Altrament, la col·laboració i negociació directa amb els ocupadors és una tècnica sovint utilitzada per les treballadores. El fet de col·laborar amb

les famílies pot fer que es comprometin a ajudar-les a regularitzar la seva situació (Rue, 2024). Tanmateix, el registre a la Seguretat Social és un requisit fonamental per a la formalització del contracte. Una estratègia recurrent és que les pròpies treballadores s'ofereixin a pagar els càrrecs de la quota ja que per elles és de considerable importància renovar la documentació (Gil & González, 2012).

Com en aquest treball, diversos autors es proposen estudiar quins són els recursos mobilitzats per immigrants en situació irregular inspirant-se en la sociologia de Bourdieu (1986) (Garzón, 2006; Van Van Meeteren et al., 2009; Paéz de la Torre, 2016; Bolibar, 2020). És rellevant analitzar el context de l'individu per saber què fa que una forma de capital sigui important en una situació, és a dir, aprofundir en què és el que la fa decisiva en cada situació (van Meeteren et al. 2009).

Paéz de la Torre (2026) revisa el model de l'autor i la seva aplicació en la joventut i la migració. Estudia l'ús que fan els immigrants del seu capital social i cultural en concordança amb el seu capital econòmic i n'extreu que aprofundir en el capital social permet entendre com està posicionat l'individu en el camp. Altrament, Van Meeteren et al. (2009) analitzen com els immigrants no comunitaris a Bèlgica mobilitzen el seu capital en funció de les seves aspiracions. El treball focalitza el seu anàlisi en la rellevància de les diferents formes de capital lligades a les seves aspiracions, i n'estableix tres categories. Defineix els *settlement migrants*, com individus que emigren amb l'aspiració de residir legalment o il·legalment en la societat receptora, i destaca que en aquest grup d'entrevistats, la majoria havia aconseguit feina a través de casualitats o contactes en les seves comunitats, és a dir, a través de vincles dèbils.

Els autors coincideixen en que la inclusió en la societat d'acollida (Aliaga, 2008; Paéz de la Torre, 2016; Poblet, 2020) i la seva entrada al món laboral (Garzón, 2006; Van Meeteren et al., 2009; Gil, S. & González, T., 2012; Bolívar, 2013, 2020; Elizalde-San Miguel et al., 2020 InterLAC Market, 2022, Rue, 2024) depèn en la seva majoria per la recepció per part de l'entorn. El capital social en la societat d'acollida és significatiu a l'hora de determinar si una migració ha sigut exitosa i en l'estatus ocupacional dels immigrants. Les xarxes comunitàries, plataformes digitals i suport informal són clau per a la conformació d'estratègies de negociació i defensa (Rue, 2024). L'absència d'una xarxa de suport en el moment d'arribada al país contribueix al desconeixement dels serveis d'acollida i assessoria a la seva disposició (InterLAC Market, 2022).

Bolibar (2020) analitza el paper dels diferents tipus de capital social en la integració dels immigrants en el mercat laboral a Catalunya, avaluant quin és el tipus que en resulta més útil. D'altra banda, Garzón (2006) analitza les trajectòries d'immigrants argentins i equatorians resident a Barcelona i Milà i analitza com els seus recursos es veuen afectats per la seva condició d'immigrants. En la totalitat dels casos estudiats, la raó d'emigrar era que l'existència de vincles forts que proporcionaven informació i suport en el procés migratori. El mateix fenomen es repeteix per (Gil, S. & González, T., 2012), en totes les trajectòries estudiades en el seu treball, els individus comptaven amb un vincle familiar o amistós en el lloc de destí. Els individus mostren a tendència a recórrer a migrar a zones on existeix un referent d'èxit (Aliaga, 2008); conèixer persones que hagin realitzat el procés o que projectin fer-ho permet adquirir el que Garzón (2006) anomena com el "know-how" per poder integrar-se en el camp de la societat d'acollida.

En contrast, la anàlisi de Granovetter (1973) fan èmfasi en la importància dels vincles dèbils a l'hora de cercar feina. Insisteix en la força dels llaços dèbils per a la difusió d'informació, la mobilitat social i la cohesió comunitària. Els vincles amb coneguts, organitzacions i associacions poden ser valuosos per connectar-nos a individus d'altres grups i xarxes socials més àmplies; això permet obtenir informació per accedir a oportunitats i recursos que no coneixem. Van Meeteren et al. (2009) recalquen la importància d'aquest tipus de relacions, en el seu treball la majoria dels entrevistats van aconseguir feina a través de casualitats o amics d'amics, sent mobilitzats socialment a través de vincles dèbils. Aquesta mena de contactes obre les portes a noves oportunitats a través d'accés a recursos en cercles socials diferents als seus.

D'altra manera, en l'estudi de cas de Poblet (2020), aquelles dones que van dur a terme la migració majoritàriament via vincles dèbils van treballar en el servei domèstic en règim intern i van trobar-se en situacions de major precarietat i inestabilitat. En canvi, les dones que van migrar amb el suport de vincles sòlids en el país d'arribada van treballar en la seva majoria en millors condicions laborals, fent tasques de neteja per hores i en domicilis més estables. L'autora afirma que una xarxa sòlida de contactes serveix com a garantia a l'hora de buscar feina i habitatge.

Bolibar (2020) destaca la importància del suport de paisans en el país d'arribada, no obstant, ho són en menor mesura que els contactes autòctons. Els vincles amb nadius de país de destí són de gran importància; existeix una associació positiva en el suport laboral de contactes autòctons i estar empleat en un treball amb major estatus ocupacional. Especialment en el cas

de les dones, el nínxol immigrant pot ser una mena de parany per mantenir-les en posicions infravalorades, el que l'autora anomena com un "pis enganxós".

L'absència de vies formals reforça la importància del suport de xarxes i vincles forts, ja que la majoria dels processos d'integració no són a través de mecanismes oficials de regularització i incorporació del mercat de treball (Garzón, 2006). La integració es du a terme gràcies a la informació que proporcionen altres persones que saben quins són els mecanismes i que coneixen contactes o amistats que poden ajudar-los. L'accés al món laboral usualment és a través de contactes informals, prevalent per sobre d'altres mecanismes de tipus institucional (Elizalde-San Miguel et al., 2020); els vincles personals i el boca-orella són estratègies clau a l'hora d'accedir a noves oportunitats laborals. Les estratègies de negociació i defensa es conformen a partir de xarxes comunitàries, plataformes digitals i suport informal (Rue, 2024).

És fonamental l'intercanvi d'informació i ajuda laboral a través de xarxes socials en línia (Bolíbar, 2020; Rue, 2024). Les interaccions comunitàries en plataformes digitals posen en contacte dones en situacions similars i professionals del dret i altres experts que comparteixen informació rellevant. És un espai on intercanviar experiències, cercar per posicions que no requereixin documentació legal o informació sobre llocs web on inscriure's per trobar-ne. Al mateix temps, és una eina potent que els ajuda a prendre decisions permetent estar al corrent de lleis i regulacions que poden ser d'ajuda per al seu estat laboral i de residència (Rue, 2024).

L'espai d'interacció de les associacions és significatiu en la conformació de patrons de canvi en les xarxes personals (Molina et al., 2008 al Bolívar, 2013), a través de la creació i potenciació de xarxes de relacions entre residents, actua com una xarxa de protecció en situacions de necessitat i vulnerabilitat (Garreta, 1998 a Bolívar, 2013). La participació en organitzacions de voluntariat o associacions comunitàries pot ser clau per a moltes treballadores de la llar. Presten serveis d'assessorament, orientació i formació proporcionant habilitats pràctiques que poden millorar oportunitats laborals, alhora que oferir sentir de comunitat i suport emocional (Rué, 2024). L'entramat de relacions entre individus, associacions i institucions pot actuar com a facilitador o impediment per a l'accés a determinats recursos (Bolíbar, 2013).

Per altra part, la no homologació d'estudis suposa una gran trava per a la inserció al món laboral; en el context de la societat de recepció, el valor del capital cultural de l'immigrant canvia (Garzón, 2006). En les entrevistes realitzades per InterLAC Market (2022), corroboren

que la no convalidació u homologació de titulacions obtingudes en el país d'origen és un dels principals impediments a l'hora de trobar feina, provocant que persones formades i qualificades busquin feina en altres sectors de baixa qualificació, sovint pitjor sou i condicions laborals. Tan mateix, en els casos estudiats per Rue (2024), les empleades sovint ocupaven posicions més qualificades en el país d'origen. Amb l'arribada a l'estat espanyol i la seva situació administrativa, el seu accés al mercat laboral es veia restringit a les tasques del llar. Al mateix temps, cal no oblidar que la educació pot ser un pilar important en la vida de les dones, percebut com un factor motivador per a la migració i la superació tant personal com professional.

Les dones s'afronten als problemes lligats al procés migratori i la seva situació d'irregularitat i en addició al fet de ser dones racialitzades. La discriminació racial i els estereotips són un component fan que hagin d'afrontar creences de que són persones menys preparades pel que fa a la seva ètnia o que no valorin els seus estudis i la experiència de la mateixa manera (InterLAC Market, 2022).

El component de gènere també és crucial, les dones tendeixen a tenir trajectòries migratòries més exitoses (Garzón, 2006), tot i que per elles el capital social és un recurs més dèbil en comparació als homes (Bolibar, 2020). L'èxit es pot atribuir a que les dones tendeixen a especialitzar-se laboralment en ocupacions que ofereixen una integració social més coherent i perspectives de major estabilitat en el país d'arribada (Sonia Parella, 2003 a Garzón, 2006). Altrament, les dones en el seu camp familiar sovint es posicionen a elles mateixes en un segon pla per prioritzar la cura dels fills o familiars, amb la càrrega física i emocional que suposa (InterLAC Market, 2022). Aquest fet les pot portar a oblidar cuidar d'elles mateixes o posposar tasques burocràtiques com per exemple, la homologació d'estudis.

Per últim, cal subratllar la importància de les aspiracions dels individus (Van Meeteren et al. 2009). És important tenir en compte la seva perspectiva sobre la seva situació en el país d'arribada, les seves raons de mobilitat, els obstacles amb els que ha topat durant el recorregut i les millores que es podrien haver implementat per a les seves necessitats (InterLAC Market, 2022).

2.2. Marc conceptual

2.2.1 Immigració irregular

Un treballador estranger que accedeix al país sense autorització legal o requerida o que, havent entrar legalment al país no disposa d'autorització administrativa per romandre en ell, es trobarà en situació irregular (Rubio, 2016). Adversament, la situació d'un individu que posseeix l'autorització exigida per la llei és considerada regular. El tractat de Maastricht (1992) de la UE restringeix la lliure circulació per a aquells que tinguin nacionalitat d'un dels Estats membres, aquesta mesura impulsa la creació de la categoria de ciutadà comunitari i immigrant no comunitari (Gil Araujo, 2006). Els immigrants no comunitaris que accedeixin al país hauran de regularitzar la seva situació per tal de poder romandre-hi.

Existeixen diferents permisos de residència; els més comuns són el permís de treball, el permís com a estudiant o la reagrupació familiar (Gil & González, 2012). També existeix la possibilitat d'obtenir la regularització a través de vincles de sang, és a dir, obtenir la nacionalitat a través del reconeixement legal d'avantpassats (Garzón, 2006). La via principal per sol·licitar l'estatus de ciutadà legalment és l'arrelament (Garzón, 2006) i la majoria dels immigrants no comunitaris l'obtenen a través de la inserció en el mercat de treball formal (Gil & González, 2012). En la present investigació, em centraré en casos de dones que hagin aconseguit regularitzar-se per mitjà de l'arrelament social. Tal i com determina el Reial Decret 629/2022 de 26 de juliol, l'immigrant pot obtenir l'arrelament social un cop ha residit al país de forma continuada durant al menys tres anys i disposa d'un contracte laboral. Conseqüentment, es produeix la paradoxa d'estrangeria; el procés suposa una contradicció en sí ja que per obtenir els permisos legals per residir al país ha d'haver-se demostrat haver estat establert de forma no regular.

Gómez (2022) acota el concepte d'immigrant econòmic per a referir-se a aquells immigrants que es desplacen en busca de treball. Entén aquest tipus d'immigració com una forma específica de força laboral ja que fa referència a que determinats sectors laborals queden d'alguna forma destinats a ser ocupats única o principalment per treballadors estrangers (Cerdà, 2011 a Gómez, 2022). L'autor descriu el perfil com a immigrant-estranger-treballador. El fenomen comporta una tendència mundial de desplaçament de població immigrant a països de major desenvolupament econòmic, condicionant un comportament més competitiu del mercat laboral.

Tot i que gran part dels immigrants entren al país de forma regular, sobrepassat el temps d'estada o degut a restriccions legals, troben impediments per renovar permisos de treball i residència (Gil Araujo, 2006). La no consecució de permisos de residència implica que quedin en situació administrativa irregular, amb absència d'un permís reconegut per l'administració, no poden residir ni treballar (Rue, 2024). La normativa limita les opcions dels immigrants, els quals a més a més de trobar una feina han de trobar una via per formalitzar el seu accés a la regularitat administrativa (Gil Araujo, 2006).

La legislació vigent no s'ajusta plenament a la realitat, ja que el permís de residència està vinculat al permís de treball i, la realitat, és que en el mercat laboral no totes les relacions tenen lloc en un context normalitzat (Gil Araujo, 2006). El contracte de treball permet regularitzar la situació administrativa, però difícilment les empreses assumeixen aquest tipus de procediments; aquest fet avoca a que les persones en situació irregular acabin incorporant-se a la economia submergida. En moltes ocasions, es troben en situació d'irregularitat per no disposar d'una ocupació en un moment determinat o no haver cotitzat prou temps, malgrat tenir vincles familiars al país o estar totalment integrats a la comunitat local (InterLAC Market, 2022).

La participació femenina té un gran pes en els fenòmens migratoris. Es produeix una feminització dels fluxos migratoris, son més les dones que es desplacen de forma autònoma i independent, no necessàriament per agrupar-se familiarment sinó per emprendre un projecte de vida (Solé y Cachón, 2006 a Aliaga, 2008). La immigració femenina ja no s'atribueix com una immigració arrossegada pel seus marits de forma passiva, sinó que moltes d'elles emigren soles, seguint patrons migratoris diferents al dels homes (Gil & González, 2012). Més concretament, la feminització de la migració llatina obeeix a raons de mobilitat lligades a la necessitat d'una millora a nivell laboral, migrar a per causes violència política o de gènere o reagrupació familiar (InterLAC Market, 2022)

2.2.2 Ocupació decent i precària

Tot i que la gran majoria dels nouvinguts es desplacen amb el desig de treballar i establir-se, en molts casos es troben amb feines en condicions adverses (Aliaga, 2008). Davant la manca d'alternatives viables, les treballadores sovint accepten feines en condicions precàries que

destaquen per la manca de contractes formals, la falta de drets laborals i una inestabilitat i inseguretat que agreuja la seva situació de vulnerabilitat (Rue, 2024).

És indispensable la regularització administrativa per tal d'accedir a un treball en condicions dignes (InterLAC Market, 2022). El treball decent es concep com una ocupació de qualitat en condicions de llibertat, equitat, seguretat i dignitat que respecta els drets dels treballadors i en el qual es desenvolupen formes de protecció social (OIT, 1999 en Anker et al., 2003). És a finals dels seixanta i principis dels setanta que s'aprofundeix en el concepte de “qualitat de vida al treball”, posant el focus en la freqüència i la gravetat dels problemes laborals, definint quins són els grups demogràfics i ocupacionals d'empleats més afectats per les seves condicions laborals (Quinn, Magione i Seashore, 1973 a Rué, 2024).

Malgrat que el contracte laboral és una eina per regularitzar la situació administrativa, en la majoria d'ocasions les empreses no assumeixen aquests procediments. Com a conseqüència, la immigració irregular s'incorpora en sectors laborals en condicions precàries i no dignes (InterLAC Market, 2022). La facilitat per accedir a l'economia informal i la manca de documentació són factors condueixen a que la major part dels treballadors irregulars es trobin dins l'economia submergida. Aquesta es caracteritza pel seu fàcil accés, precarietat laboral, l'ús intensiu de mà d'obra, baixa productivitat i poca qualificació requerida. Els sectors en que té més pes el treball irregular són el de la construcció, l'agricultura, restauració, neteja i servei domèstic (Souza & Tokman, 1976) (Aguilera Izquierdo, 2006).

El terme “sector informal” és reconegut per primer cop l'any 1972 per la Organització Internacional del Treball (OIT) i posteriorment, l'any 2002 es reemplaçat per economia informal per la mateixa organització (España, 2018). Engloba aquella feina que no es registrada, regulada ni protegida laboral o socialment tant dins com fora de les empreses informals (ILO, 2002, p. 12 a Venegas et al. 2023). Concebut com el sector oposat al formal, posa el focus en els treballadors i no les empreses que contracten (Hurtado Jordà, 2016 a España, 2018). La situació del immigrants extracomunitaris es veu travessada per unes relacions de desigualtat estructural entre país d'origen i de destí. La desigualtat global es perpetua i profunditza en els marcs estatals, en el cas espanyol, l'atorgament de permisos de residència i treball restringits a determinats sectors laborals condueix a treballadors immigrants sense documentació en un número limitat d'activitats (Gil & González, 2012).

Malgrat que les dones constitueixen gran part de la immigració, solen tenir pitjors condicions laborals i moltes d'elles s'enfronten a situacions d'inestabilitat i inseguretat. S'estableix un model desigual entre gèneres que reproduceix diferències laborals. La situació i l'estatus que les dones adquireixen en la societat d'acollida es perpetua per l'heteropatriarcat, que universalment assigna a les dones un paper subordinat (Mestre, 2005 a Aliaga, 2008). El sector femení es troba en una posició de major vulnerabilitat estant en un punt d'accés al mercat menys regulat. En un mercat laboral segmentat, les dones es concentren en llavors de cambrera, personal de neteja o dependenta (Aliagas, 2008). Les activitats de la llar concentren el major nombre d'immigrants empleats en situació irregular, més del 30% del total (Fanjul & Gálvez-Iniesta, 2020).

Les dones immigrants novingudes usualment tenen com a primer objectiu aconseguir la documentació reglada, i una de les principals vies que se'ls presenta és la de treballar en tasques de la llar fins a poder accedir a la regularització. D'aquesta forma, el treball domèstic ocupa un paper destacat en la inserció laboral de persones immigrants, especialment els primers anys de la seva arribada (Gil & González, 2012)(Poblet, 2022). La OIT defineix el servei domèstic com el treball realitzat dins o fora de la llar; alguns exemples són la cura de persones en situacions de dependència, treballs de neteja, tasques a la cuina o la realització de compres (Poblet, 2020). Per tant, es considera treball domèstic a totes les activitats que tenen com a punt de partida una llar o una família, activitats que combinen de forma intensiva tasques de cures i de manteniment o neteja de la llar (Gil & González, 2012).

Quan les condicions de treball no es troben sota el marc de la regularitat, la qualitat d'aquest empitjora exponencialment (Rue, 2024). L'informe del CERES de CCOO de 2017 afirma que la irregularitat laboral en el treball de la llar es vuit vegades superior a la del total de rames de l'activitat econòmica (Poblet, 2020). La característica fonamental de la situació legislativa del sector domèstic resideix en la inferioritat de condicions que presenta respecte a altres àmbits laborals. La informalitat en el servei domèstic es dona com a conseqüència de la seva exclusió durant la història i en el seu retràs en quant a les reivindicacions del sector, al mateix temps, correspon al context actual de desigualtat de gènere a escala global i la precarietat del mercat de treball (Gil & González, 2012). El fet de que el servei es basi en una relació laboral que es produeix en l'àmbit privat familiar on no existeixen inspeccions laborals facilita significativament que es perpetui la irregularitat en el sector (Gil & González, 2012)(Poblet, 2020) (Poblet, 2022).

2.2.1. Recursos

Les estratègies emprades pels immigrants per tal d'aconseguir les seves aspiracions estan directament associades amb la forma de mobilitzar els seus recursos (Van Meeteren et al., 2009). Tal i com s'indica en l'apartat anterior, m'inspiraré en la sociologia de Bourdieu per identificar quins són els tipus de capital mobilitzats a l'hora d'emprar estratègies per assolir l'estadi de la regularització administrativa.

Bourdieu (1986) utilitza el concepte de camp per denominar un conjunt de relacions en un determinat àmbit de la vida social. El capital, exerceix poder sobre el camp i és el valor que s'intercanvia en les relacions entre agents. Quan un agent o un grup d'agents acumula capital, s'apropia d'energia social en forma de treball. El treball acumulat que es distribueix de forma desigual entre individus és el que determina les probabilitats d'èxit de les seves accions (Svendsen y Svendsen, 2003 a van Meeteren et al. 2009).

L'autor defineix tres tipus de capital. En primer lloc, el capital econòmic és el que fa referència a recursos financers, propietats i recursos econòmics que es puguin convertir en riquesa. D'altra banda, el capital cultural es constitueix per coneixements, habilitats, educació, competències culturals, etc. Pot ser incorporat (una habilitat adquirida al llarg del temps), tangible (un llibre o instrument) o institucionalitzat (un títol acadèmic). Atorga reconeixement formal i pot ser reconegut o il·legítim. En els règims migratoris, els acords entre països i institucions són els que determinen les possibilitats de mobilitat i la validació d'aquest tipus de capital. La no convalidació de titulacions obtingudes en el país d'origen és un dels principals impediments a l'hora de trobar feina. Com a conseqüència, tot i que en el seu país d'origen mai ha sigut així, un gran percentatge de dones en situació irregular es veu obligat a treballar en el sector de cures en l'economia submergida. Aquest fet, provoca que persones formades i qualificades busquin feines en altres sectors de baixa qualificació, sovint amb pitjor sou i pitjors condicions laborals (InterLAC Market, 2022).

Per última instància, Bourdieu defineix el capital social com el conjunt de recursos vinculats a la possessió d'una xarxa de relacions de coneixement i reconeixement sustentades en el pas del temps. La quantitat de capital social que un individu posseeix depèn de la extensió de la xarxa de connexions que té i el volum de capital que ostenten aquells que es troben connectats. Un factor de pes és tenir contacte amb una persona al lloc de destí, ja sigui a través d'un vincle familiar o amistós. Aquesta persona de confiança és clau en l'arribada i recerca del primer

treball (Gil & González, 2012). Les relacions i la xarxa de suport construïda en el país de destí constitueixen un sistema de suport per a les dones nouvingudes, especialment per a dones que treballen en el servei domèstic i en situació irregular (Poblet, 2020).

Els vincles forts, són en major part vincles de parentiu o amistat que donen suport durant el procés migratori, ja sigui des de el seu origen (prestació de diners, informació, contactes, etc.) o en el lloc d'arribada (allotjament, acollida, primer empadronament, etc.) (Poblet, 2020). D'altra banda, els vincles dèbils són contactes o relacions “de coneixement” que apareixen quan els vincles sòlids manquen. Els vincles dèbils generalment són persones que provenen del mateix país, antics companys o veïns, o amics d'amics o familiars llunyans (Serban, 2007 a Poblet, 2020). A través d'aquest tipus de vincles els immigrants poden canviar la seva estructura d'oportunitats a través de l'accés a recursos en altres cercles socials diferents als seus (van Meeteren et al. 2009). Inicialment la migració es desenvolupa exclusivament en funció de relacions que podrien identificar-se com a vincles sòlids, però arriba un moment en el desenvolupament del moviment migratori en que les sortides del país basades en vincles dèbils augmenten (Serban, 2007 a Poblet, 2020). Aquest fet desencadena conseqüències significatives en el país d'arribada.

L'existència de xarxes i vincles sòlids en el moment d'arribada al destí és significativament important a l'hora de trobar feina, ja sigui per mitjà de recomanacions o per el “boca a boca”. Quan aquest tipus de vincles són inexistents, moltes dones es veuen obligades a recórrer a intermediaris laborals informals o anuncis publicats a pàgines web, amb molta més probabilitat de que finalment acabin treballant en situacions d'explotació laboral o maltractament. Quan la xarxa social és sòlida i les dones compten amb un lloc estable on quedar-se el primers mesos després de l'arribada, la mateixa xarxa serveix com a garantia per poder trobar treball, ja sigui més o menys digne, i una habitació per llogar (Poblet, 2020).

3. MODEL D'ANÀLISI

Amb el meu treball, el que vull investigar és com és el procés de trànsit de la irregularitat administrativa i treball en l'economia submergida a l'entrada al mercat regularitzat. Aquest objectiu s'intentarà assolir seguint el recorregut de treballadors que avui en dia es troben dins l'economia formal però que han passat per moments previs d'irregularitat abans d'arribar-hi.

Es pren com a punt de referència operatiu l'obtenció de l'arrelament social, un permís de residència que marca un punt d'inflexió en la trajectòria migratòria dels individus. Aquest criteri és significatiu per considerar que s'ha arribat a una situació de regularitat administrativa, delimitant un abans i un després.

L'objectiu principal és respondre a la pregunta d'investigació següent; Com és el procés de trànsit de la irregularitat administrativa a la regularització laboral? Per tant, estudiaré com es produeix el salt a la economia formal, posant el focus en com és el procés de la irregularitat a la regularització entenent què fan, on busquen ajuda, què intenten fer per millorar, de qui es deixen aconsellar, etc.

Així, em marco tres objectius:

- Mostrar les dificultats en el procés d'entrar a l'economia formal.
- Detectar estratègies i comportaments dels individus durant el procés.
- Detectar quins són els recursos que es mobilitzen en el procés i quins són potencialment els més útils.

És un estudi que no parteix d'hipòtesis concretes. Al ser un treball de tipus qualitatiu, partiré de preguntes específiques, com és habitual en aquests mètodes. Plantejo quatre preguntes específiques per a l'estudi:

- Quines estratègies i comportaments desenvolupen les persones en el procés?
- Quines són les dificultats principals que hi troben?
- Quins són els diferents tipus de recursos utilitzats?
- Quins recursos semblen més útils?

Per fer l'anàlisi m'he basat en els termes de capital econòmic, cultural i social de Bourdieu (1986). Aquesta teoria permet entendre com recursos no materials poden facilitar el pas a la situació regular, posant el pes en les xarxes personals, coneixements o experiència prèvia.

4. METODOLOGIA

He realitzat un petit treball de camp qualitatiu amb objectius exploratoris en el qual he entrevistat a sis dones que han accedit al mercat laboral regularitzat passant anteriorment per situacions d'informalitat. És un treball exclusivament qualitatiu, ja que no disposem de dades

quantitatives per a treballar amb l'objecte d'estudi. No podem quantificar amb precisió quantes dones han obtingut la regularització a través de l'arrelament o obtenir dades que reflecteixin les trajectòries laborals prèvies a la regularització.

Per aconseguir respondre a les preguntes específiques de recerca, és adient fer un anàlisi de les vides de dones que han fet el trànsit de la irregularitat administrativa i economia informal a la regularització i l'economia formal. Les seves històries permeten entendre d'on procedeixen, on estan i on es volen dirigir, així com identificar moments claus, comportaments i recursos que han ajudat a entendre el procés seguit. La realització de les entrevistes té un component molt important perquè són les que han donat un afegit a saber el perquè dels individus seleccionats actualment es troben en situació regularitzada.

El mètode de recollida de dades utilitzat ha estat la entrevista biogràfica episòdica. Aquest és un mètode conversacional, té una estructura semi-estructurada i s'organitza en blocs temàtics. En el meu cas, les entrevistes s'han centrat especialment en l'episodi de transició de la irregularitat a la regularitat, però sense oblidar l'origen social ni el passat de l'individu, que és el que marca en gran mesura els seus recursos i habilitats.

Les dones incorporables a la mostra havien de ser dones llatinoamericanes que hagin treballat en tasques de cures i/o de la llar i que havent passat anteriorment per situació d'informalitat hagin regularitzat la seva situació de l'arrelament social. La mostra ha estat seleccionada intencionalment. Vaig decidir focalitzar-me en aquest col·lectiu perquè és un grup amb una presència significativa en l'economia submergida en el context espanyol, al mateix temps, és un grup accessible per fer les entrevistes. El fet de posar el focus en aquest col·lectiu permet delimitar un camp específic d'anàlisi on entren en joc les temàtiques de migració, gènere i treball precari corresponents a estructures de gènere, classe i migració.

El perfil sociodemogràfic de les dones entrevistades, reuneix els elements explicatius rellevants per a l'estudi. Són dones adultes d'edats entre 27 i 42 residents a una població obrera de l'àrea metropolitana de Barcelona i procedents de Perú, Hondures i Equador, en situació regularitzada en el moment que va tenir lloc l'entrevista. Les entrevistes han estat realitzades els mesos de març, abril i maig del 2025. Han sigut realitzades de forma individual i presencial, registrades amb una gravadora sempre amb el permís de la persona entrevistada i seguidament transcrites d'acord amb el propòsit metodològic del treball. S'han anonimitzat les dades personals de les

entrevistades que permetin identificar-les. Els noms assignats a les entrevistades i les seves dades clau s'exposen a continuació.

Nom	Edat	País d'origen	Arribada a Espanya	Temps en situació irregular	Moment de la regularització
Rocio	37	Perú	2020	5 anys	2025
Luz	30	Hondures	2018	4 anys	2022
Carla	42	Equador	2011	3 anys	2014
Belén	35	Hondures	2012	4 anys	2016
Camila	36	Perú	2018	6 anys	2024
Noelia	27	Hondures	2018	6 anys	2024

Figura 1. Dades sociodemogràfiques de les entrevistades

S'han dut a terme total de sis entrevistes. Tot i que aquest nombre és limitat i no permet extreure conclusions generals, sí ens indica informació rellevant sobre la realitat de dones entrevistades i ens permet assolir els objectius exploratoris marcats pel treball. A través de les entrevistes s'han pogut recollir les trajectòries vitals de les participants. Aquestes aportacions permeten identificar una sèrie de característiques comunes que poden considerar-se representatives del grup estudiat. Les entrevistes s'han analitzat fent un anàlisi de contingut qualitatiu.

5. RESULTATS

En el següent quadre s'exposen breument les trajectòries de les sis entrevistades posant èmfasi en el paper de les xarxes de suport, els canals per accedir a l'economia submergida, els mecanismes emprats per aconseguir la regularització administrativa i les dificultats principals del procés.

Nom	Contacte a la societat d'acollida	Primer contacte laboral via xarxa?	Canals per trobar feina (irregular)	Procés d'accés al contracte regular	Regularització al mateix lloc on treballava?	Vincles útils	Dificultats principals
Rocío	Germana	Si	Familiars, coneguts, apps (Wallapop, MyPoppins)	Fa pressió al restaurant on treballava per regularització	Si	Vincle fort	Abús laboral i psicològic, amenaces per la situació irregular, manca d'informació inicial
Luz	Amiga de l'escola	Si	Amigues, boca-orella, paperets	Una coneguda li facilita una feina que després formalitza	Si	Vincle dèbil	Convivència conflictiva, dificultats per a l'empadronament, càrrega emocional per treball de cures, soledat
Carla	Cunyada	No	Boca-orella, agències, autocandidatures	L'ocupador regularitza per por a inspeccions	Si	Cap destacat	Endeutament per venir, explotació laboral, solitud, manca de suport comunitari, manca d'empatia entre paisans, burocràcia lenta
Belén	Germans	No	Boca-orella, agències, paperets	Fa una proposta directa a la possible ocupadora amb condició de contracte	No	Vincle dèbil	Explotació emocional en feines de cures, conflictes familiars, manca de suport emocional
Camila	Tietes	Si	Vincles indirectes, Facebook	Un familiar li fa un contracte fictici	-	Vincle fort	Inseguretat policial, rebuig d'ocupadors a fer contractes, accés limitat a feines de la seva formació
Noelia	Germana	Si	Boca-orella, contactes	Contractes de dos domicilis que sumen jornada completa	Si	Vincle dèbil	Exclusió de feines per falta de papers, accés limitat a estudis, llarg procés de regularització

Figura 2. Quadre resum: processos de regularització de les entrevistades

5.1. Estratègies i comportaments durant la situació d'irregularitat

Totes les entrevistades comptaven amb al menys una persona de confiança en el moment de l'arribada en la societat d'acollida. A excepció de la Rocío, totes van migrar soles, de forma individual. Només la Rocío ho va fer en grup i va ser en companyia de tres familiars. En la seva majoria manifesten la idea de venir a curt termini, treballar durant dos o tres anys, estalviar i tornar al país d'origen. No obstant, ara, totes, a excepció de la Luz, volen quedar-se a llarg termini. La meitat de les dones entrevistades són dones solteres, en contrast, les altres són dones casades i amb fills que deixen al país d'origen i que posteriorment amb els anys es traslladen a la societat d'acollida. Elles decideixen que els seus fills vinguin quan es trobin en situacions més estables, ja sigui regularitzades o quan sàpiguin que ho estaran en un curt termini de temps.

A l'hora de començar la migració, reben ajudes econòmiques per part de familiars o amics, vincles propers que les ajuden a reunir la quantitat de diners necessaris per poder comprar el bitllet d'avió i subsistir durant les primeres setmanes o mesos al país d'acollida. Aquelles que no compten amb el suport econòmic expliquen haver-se endeutat amb agències que presten

l'import que posteriorment han de tornar amb interessos. L'endeutament és un obstacle més que es suma a les dificultats del procés migratori i la situació d'irregularitat.

Durant el període d'irregularitat treballen majoritàriament de forma principal en el sector de les cures (domicilis o com a suport en residències), feines de neteja o hostaleria. Normalment són persones de confiança les que els hi expliquen que la via principal per començar a treballar es fer-ho de forma irregular en el sector domèstic i de cures i usualment el primer contacte laboral s'aconsegueix via la xarxa propera de l'individu.

La Camila, explica també haver fet classes particulars a infants per tal de tenir un ingrés extra que feia suport al seu sou de cuidadora. Totes manifesten haver utilitzat canals informals per accedir al mercat laboral, ja fos a través de familiars, amistats o coneguts. Aquesta dada confirma el que Elizalde-San Miguel et al. (2010) afirmen, donat que aquest tipus de vies prevalen sobre mecanismes de tipus institucional. Aquelles que no comptaven amb una xarxa social tant potent expliquen haver fet fer ús d'agències, organitzacions que fan d'intermediàries per ocupar treballadores en el sector domèstic. Aquestes es fan passar per les treballadores per aconseguir entrevistes on després les treballadores reals assisteixen. Les xarxes socials també tenen un paper significatiu. Una de les entrevistades explica haver utilitzat l'aplicació de Wallapop, originalment pensada per anunciar productes per vendre de segona mà on s'acaben anunciant demandants i oferidors de serveis. També menciona haver utilitzat l'aplicació de MyPoppins, una app que posa en contacte personal de neteja amb persones que busquen aquests serveis. Els grups de veïns de Facebook també són una via informal on anunciar-se.

Cal destacar la seva creativitat i adaptabilitat a l'hora de cercar feines de forma irregular. Algunes d'elles expliquen haver utilitzat estratègies com col·locar paperets al carrer amb les seves dades per ser contactades posteriorment o directament entregar-los mà a mà. La Carla, qui va treballar en diferents bars durant la irregularitat, explica haver-se ofert directament en bars o restaurants per preguntar si necessitaven cambrera. En el cas del sector de les cures es dona un fenomen semblant, expliquen oferir-se a persones que transiten per zones estratègiques (barris adinerats, espais comunitaris on hi ha afluència de gent gran, als voltants d'esglésies).

L'acceptació de feines precàries és una estratègia emprada de forma generalitzada com un pas inicial. Totes les entrevistades accepten feines informals i precàries com a via d'entrada al món laboral. Aquestes feines tenen condicions dures i poden implicar riscos laborals o abusos. D'altra banda, algunes de les entrevistades reconeixen haver mentit puntualment sobre la seva experiència per poder accedir al mercat laboral, modificant-la o inventant-la. Aquest

comportament s'entén com una estratègia emprada amb el fi de poder encaixar amb la pressió i expectatives per part de les persones i/o empreses ocupadores.

En el moment de la regularització, les entrevistades han emprat diverses estratègies. En gran part s'han regularitzat en el mateix lloc de feina on prèviament treballaven de forma irregular encara que també es dona el cas contrari. La Rocío portava mesos treballant de forma irregular en un restaurant quan arribat un punt va reclamar el contracte com a condició per quedar-se, els ocupadors van acceptar regularitzar la seva situació. En el cas de la Carla, qui també treballava en un restaurant, van ser els propis ocupadors els que van oferir formalitzar la relació laboral per por a les inspeccions laborals. D'altra banda, la Luz portava anys treballant de forma irregular en una llar com a cuidadora, quan va demanar a la seva ocupadora que formalitzés el contracte. Aquesta va acceptar i es va mostrar col·laboradora durant tot el procés de formalització. El cas de la Noelia va ser similar, treballava de forma simultània a jornada parcial en dos domicilis fent tasques de neteja, un dels ocupadors va expressar el desig de fer-li un contracte formal, i ella, aprofitant la oportunitat, va explicar la situació al seu altre ocupador i li va demanar que fes un contracte de feina. La suma d'hores dels contractes era un total de 40 i així va ser com va poder regularitzar la seva situació. En el cas de la Belen, un cop tinguts els tres anys d'empadronament, sabia que volia treballar únicament de forma regulada. Va negociar directament amb la seva possible ocupadora, reclamant el contracte com a condició fonamental.

Per últim, la Camila va aconseguir la regularització mitjançant un contracte fictici com a treballadora domèstica. És un familiar qui li va fer el contracte, figurant com a ocupador. Per tal que fos acceptat per l'administració, es van complir diversos requisits formals: no compartien cognoms i ell acreditava uns ingressos anuals superiors als 22.000 euros, tal com exigeix la normativa per a contractacions en processos d'arrelament social. Tot i no treballar de forma real, aquest contracte li va permetre iniciar els tràmits per obtenir la residència legal.

5.2. Dificultats principals

Malgrat la seva resiliència que mostren i les estratègies emprades, les dones que transiten per el procés de regularització han de fer front a múltiples obstacles. Totes en les entrevistades fan èmfasi en la sensació de solitud i tristesa que experimenten els primers anys del procés migratori, especialment els primers mesos. Durant aquest període passen per grans dificultats per adaptar-se ja que es tracta d'un entorn completament nou, totes expressen el desig que

tenien durant els primers mesos de tornar al seu país d'origen. Al tractar-se d'una dimensió emocional pot quedar invisibilitzada, però té un gran pes en la salut mental i benestar de la persona, i en la seva forma d'afrontar adversitats. Aquest fet confirma el que indiquen Rue (2024), InterLAC Market (2022), Poblet (2020).

Una altra de les dificultats expressades en les entrevistes és la por constant a ser detectades per la policia durant el període irregular, inseguretat que condiciona la seva vida quotidiana. Per fer referència a aquest aspecte, la Camila parla d'una "espècie de paranoia" que la portava a evitar desplaçaments innecessaris fins arribar al punt de no voler sortir de casa. L'absència de documentació afecta a la seva llibertat de moviment i a la possibilitat de defensar-se davant d'abusos laborals.

L'existència d'abusos laborals durant el període d'irregularitat es repeteix en els discursos de les entrevistades. La inseguretat i la necessitat d'obtenir ingressos implica que moltes acceptin feines en condicions extremes (absència de contracte, jornades llargues, sous baixos o incomplets). La situació implica una manca de drets laborals i una exposició a pràctiques abusives.

Tot i que el sector de les cures sovint és accessible per dones en situació irregular, la majoria de les entrevistades no comptaven amb experiència prèvia en aquest àmbit. A més, es tracta de feines amb una forta càrrega emocional, especialment quan es tracta amb persones grans o dependents. En contrast, també descriuen experiències laborals positives en que es sentien còmodes amb els ocupadors però no podien arribar a establir un contracte formal a llarg termini. En alguns casos, els ocupadors no volien o no podien assumir els costos de contractació. Aquest patró implica que feines que funcionen en la pràctica no es puguin formalitzar, mantenint a les treballadores en la precarietat. D'altra banda, també manifesten situacions adverses. La Camila i la Noelia expliquen com havien accedit a entrevistes mentre estaven en situació irregular, havien agradat a les empreses però no podien formalitzar un contracte de feina. En el cas de la Noelia per no disposar de documentació legal i en el cas de la Camila per haver començat el procés de regularització i no poder interrompre el tràmit.

Com sostenen InterLAC Market (2022) i (Rue, 2024), la homologació d'estudis també suposa una gran travesia burocràtica i econòmica. De les dones entrevistades, únicament la Camila ha pogut convalidar els seus estudis. Expliquen com en la majoria de casos és més fàcil cursar aquí els estudis que convalidar els del seu país d'origen. Una de les dificultats més repetides per totes les entrevistades és la burocràcia, la lentitud del sistema administratiu i la complexitat

dels tràmits per a la regularització. A més, molts tràmits tenen un cost econòmic que en ocasions no poden assumir (despeses associades a l'obtenció de documents, desplaçaments, assessorament jurídic, etc.). Entre els tràmits necessaris, l'empadronament és un requisit fonamental per fer el pas administratiu a la regularització però el procés pot resultar difícil. Algunes d'elles expliquen com han pogut empadronar-se gràcies al suport de familiars directes. Pel contrari, també expliquen casos propis o de coneguts en que l'empadronament ha suposat moltes dificultats ja sigui per por a represàlies fiscals, o perquè convivia en pisos ocupats sense contracte de lloguer.

Les xarxes familiars poden ser tant d'ajuda com a vegades una limitació. La pressió econòmica derivada dels vincles familiars al país d'origen, sumat en ocasions a l'endeutament assumit per venir o mantenir-se en la societat d'acollida. En molts casos, venen amb esperança de millorar la seva situació però també la dels seus familiars en el país d'origen. Aquesta responsabilitat condiciona les seves decisions vitals limitant les seves opcions personals i professionals. La pressió es suma a la càrrega mental que comporta tot el procés, i és especialment dolorós quan els familiars que es queden al país d'origen són els propis fills. Diverses entrevistades expliquen com van deixar als seus fills al país d'origen durant els primers anys de migració. Expressen la càrrega emocional que va suposar en el moment de la migració i que posteriorment, han anat arrossegant durant tot el procés migratori fins a dia d'avui. Aquest distanciament genera conseqüències emocionals profundes, sentiments de culpa i desconexió afectiva que deixa una petjada emocional tant en la mare com en els infants.

5.3. Recursos mobilitzats

5.3.1. Capital Social

Totes les entrevistades fan èmfasi en la importància de tenir al menys un contacte proper en el moment de l'arribada. Tal i com apunten Gil & Gonzalez (2012), aquests vincles són la font d'informació principal durant les primeres setmanes al país al mateix temps que exerceixen com a suport emocional i material. Per a totes les entrevistades aquesta figura era un familiar que acollia a casa seva a la nouvinguda, a excepció de la Luz, en el seu cas va ser una amiga que li va facilitar un contacte per a què llogués una habitació. Els primers mesos, suposa una facilitat poder quedar-se a casa de familiars, especialment les primeres setmanes quan encara no tenen cap ingrés. Al començar a treballar, poden estalviar i no haver de llogar una habitació.

El capital social en la societat d'acollida és clau per a la inserció en el món laboral. Totes les entrevistades fan un gran èmfasi en la importància del boca-orella i com es donen a conèixer a través de familiars, coneguts o en ocasions els mateixos ocupadors, gràcies a aquests vincles amplien la seva xarxa de contactes laborals. La Rocío viu amb una familiar propera els primers anys de la migració, a través d'ella s'incorpora al mercat laboral i anys després, accedeix a un contracte formal gràcies a que ella ho ha fet prèviament en la mateixa empresa. En el cas de la Camila, aconsegueix regularitzar-se per un familiar que li fa un contracte fictici. D'altra banda, els vincles debils com poden ser paisans i coneguts, també són molt útils per trobar feina i donar-se a conèixer, poden donar l'oportunitat d'accedir a altres cercles socials on no haguessin pogut fer-ho per elles mateixes. Aquest fet es veu reflectit en el cas de la Luz, obtén la regularització a través d'una coneguda d'una coneguda que fa classes de català amb una amiga seva.

Les xarxes són fonamentals encara que no totes igual d'efectives, seran més o menys útils en funció del tipus de relació que tinguin els individus i el tipus de capital que posseeixin. Disposar de contactes en el moment d'arribada no garanteix per si sol la regularització administrativa però pot afavorir-la significativament. La Rocío, es beneficia directament del contacte d'un familiar proper, o la Camila per exemple, aconsegueix regularitzar-se perquè un familiar compta amb els recursos per poder-ho fer, està regularitzat i té el capital financer necessari.

Les ONG i els serveis comunitaris com la Creu Roja o Càrites ajuden a cobrir necessitats bàsiques, al mateix temps que brinden un acompanyament emocional. En el cas de la Belén, troba un gran suport en la figura de l'església, les monges l'ajuden donant-li menjar i roba al mateix temps que l'ofereixen suport emocional. Explica que crea un vincle molt profund amb elles, fins al punt de canviar les seves creences.

Algunes entrevistades expliquen que la seva xarxa de suport està formada per dones espanyoles i llatines. Hi ha entrevistades que expliquen com la seva xarxa s'integra en gran part de dones llatines i d'altres que manifesten no haver notat aquest suport. Es percep una manca de solidaritat entre dones llatinoamericanes, especialment a l'hora d'accedir a feines o compartir informació útil. Aquestes situacions generen desconfiança i comporten que no sentin la xarxa comunitària com un espai segur ni de suport.

N'hi ha que expressen haver notat més suport per part de la població espanyola. Com sosté Bolibar (2020), tenir vincles amb contactes autòctons en la societat d'acollida afavoreix a tenir un major estatus ocupacional. Els contactes espanyols poden ser amistats, coneguts, o en

ocasions els propis ocupadors. En l'àmbit laboral són vincles útils perquè poden ampliar la xarxa d'ocupadors, com en el cas de la Luz. Per la Camila, relacionar-se amb persones espanyoles a la feina la va ajudar a conèixer a més persones espanyoles i sentir-se més integrada. En les diferents entrevistes relaten casos de persones espanyoles que han jugat tingut un paper en el seu procés migratori. En el cas de la Carla, va estar treballant durant una temporada en un domicili com a personal de neteja i la seva ocupadora la va ajudar econòmicament per poder anar a veure als seus fills. Dins d'aquest grup podem incloure també als ocupadors que s'ofereixen a formalitzar la seva situació, persones que es troben fora del patró habitual.

5.3.2. Capital Cultural

Podem considerar que el capital cultural és el més limitat o menys útil en el cas de dones immigrants irregulars. En la majoria dels casos, el capital cultural adquirit en el país d'origen (formació acadèmica o experiència laboral) no és reconegut en el país on es migra. De forma general, aquest capital és un recurs poc útil. La seva convalidació és feixuga, moltes de les entrevistades expliquen haver-ho descartat o posposat per manca de temps i diners. La meitat de les entrevistades manifesten tenir estudis finalitzats en el país d'origen, entre elles només la Camila ha pogut convalidar els estudis. La Sara, està estudiant per ser auxiliar d'infermeria. La Rocío explica que li agradaria formar-se en l'àmbit de la geriatria, durant la pandèmia va treballar en una residència de gent gran i aquesta experiència li va despertar interès pel sector. La Carla i la Noelia també expressen el desig de voler estudiar més endavant. També, part de les entrevistades expliquen haver cursat o estar cursant classes de català. Aquest fet ens mostra la visió estratègica i anticipada que tenen de cara al futur.

Durant la irregularitat, la Camila i la Belén decideixen formar-se fent cursos de poques hores en fundacions, això els permet convalidar els cursos un cop regularitzen la seva situació. En concret, la Belén i la Camila van fer cursos d'auxiliar de geriatria i informàtica de no moltes hores. La Camila, havia estudiat informàtica al país d'origen i un cop aquí, segueix formant-se fent cursos de la mateixa matèria. Els seus coneixements permeten que posteriorment apliqui en la seva feina actual, amb contracte formal. Al mateix temps, durant la irregularitat, va saber adaptar el seus coneixements i exercir de professora particular informalment. També, va començar a estudiar català només dos mesos després de la seva arribada, això li va permetre ajudar a altres infants llatinoamericans i les seves famílies amb l'idioma.

5.3.3. Capital econòmic

El capital econòmic també és rellevant. Cap de les entrevistades disposava d'un capital econòmic elevat en el moment de l'arribada tot i que si que hi havia diferències entre elles. Aquelles que comptaven amb estalvis o ajuda inicial van afrontar amb menys pressió el període inicial de la migració, en el cas contrari, van aparèixer formes de deute i vulnerabilitat econòmica. El suport econòmic dels familiars o amics com és el cas de la Rocío i la Luz va permetre una arribada al país sense endeutaments i sense la urgència d'obtenir ingressos d'una forma no tant immediata. En contrast, la Belén i la Carla expliquen haver vingut endeutades per haver pagat agències o intermediaris.

És un recurs fonamental. La falta de recursos financers les obliga a acceptar feines en condicions precàries per tal de pagar deutes o haver de subsistir. El capital econòmic influeix a l'hora d'accedir a un habitatge digne o formar-se acadèmicament. En concret, en el procés de regularització és necessari comptar amb aquest tipus de capital per afrontar les despeses administratives associades a la formalització de documentació o la homologació d'estudis.

6. CONCLUSIONS

Aquest treball s'ha proposat fer un estudi exploratori sobre el trànsit de les dones migrades des de la situació d'irregularitat fins a la incorporació al mercat laboral. En concordança amb Rue (2024) i InterLAC Market (2022), els resultats mostren que no és un procés lineal, amb moments d'incertesa i etapes que en molts casos es poden allargar durant anys. Els resultats de la recerca confirmen el pes fonamental del capital social en el trànsit migratori i de regularització conformant-se com el més decisiu. Tal com assenyalen Garzón (2006) i Gil & González (2012), tenir un vincle familiar o proper en el país d'acollida és clau per accedir al món laboral. No obstant, la utilització d'aquest recurs no sempre té el mateix resultat. La força o utilitat del capital social també depèn de la qualitat del vincle i del tipus de capital que puguin aportar. Al mateix temps, els resultats també mostren com en ocasions els vincles dèbils també poden ser de vital importància, tal i com afirmen Granovetter (1973) i Van Meeteren et al. (2009), les relacions originades a través de contactes de contactes o fruit de casualitats poden ser claus per aconseguir oportunitats laborals, i en especial, tenen més pes quan són amb persones autòctones, tal i com apunta Bolibar (2020).

Coincidint amb (Elizalde-San Miguel et al., 2020) i Rue (2024), constata la rellevància d'estratègies informals per a la cerca d'oportunitats laborals i espais de suport. En coherència amb Poblet (2020) i Rue (2024), els resultats mostren que el boca-orella és la via més usual tot i que també destaca l'ús de plataformes digitals. Les dones s'insereixen en el mercat informal per posteriorment poder regularitzar la seva situació administrativa. Generalment, s'incorporen en el sector de les cures, tot i que la majoria no té experiència en l'àmbit. Aquesta dada coincideix amb el que afirmen Gil & González (2012), InterLAC Market (2022) i Poblet (2022). Aquest fet es suma a moltes de les altres dificultats: sensació generalitzada de solitud i desconeixement, por a la detecció policial, abusos laborals i llargs processos burocràtics acompanyats de sentiments de culpa i desconexió amb familiars, especialment amb els fills. Aquests aspectes emocionals, sovint passen desapercebuts però són claus per entendre el procés migratori com una experiència no només legal o laboral, sinó també humana.

Majoritàriament, les dones regularitzen la seva situació en les mateixes feines on prèviament han treballat de forma irregular. La negociació directa amb l'ocupador és la via que preval encara que també hi ha casos en que els ocupadors s'ofereixen. Eventualment, i quan es compten amb els recursos necessaris, també es pot emprar l'estratègia de fer un contracte fictici. Aquestes trajectòries mostren la capacitat de les dones per desenvolupar els seus recursos en un entorn força limitat.

Pel que fa al capital cultural, és un recurs que sembla tenir un menor impacte durant el període de trànsit. Tal com apunten Garzón (2006) i InterLAC Market (2022), el no reconeixement de títols del país d'origen i la dificultat per convalidar-los fa que el capital cultural tingui una utilitat limitada. Tot i així, aprendre català o formar-se informalment poden ser recursos estratègics útils a llarg termini. Per últim, el capital econòmic és útil quan és en forma d'estalvis o suport econòmic familiar. Aquelles que tenien o comptaven amb un ajut econòmic podien afrontar la migració amb menys pressió sense haver d'endeutar-se o acceptar condicions laborals més extremes. En resum, un capital social fort i un suport econòmic puntual és clau durant el període d'irregularitat per poder regularitzar la seva situació i avançar cap a una situació de major estabilitat.

Aquest treball dona veu a un col·lectiu que sovint és invisibilitzat i destaca la complexitat del procés de regularització administrativa. Recalca la rellevància de les estratègies informals i relacions social al mateix temps queda clara la capacitat d'agència d'aquestes dones. Tot i els obstacles que caracteritzen el procés, lluiten activament per seguir endavant i construir el seu

camí. Aquest anàlisi permet reforçar la idea que defensa Poblet (2020) sobre la capacitat d'acció de les dones en contextos hostils i com la seva posició en el camp social i aspiracions condicionen com fan ús del seu capital, tal i com apunten Van Meeteren et al. (2009).

En conclusió, l'estudi aporta coneixement sobre les estratègies i recursos que possibiliten el pas de la irregularitat a la regularitat administrativa. No obstant, cal tenir en compte les limitacions de la recerca, es tracta d'una mostra petita i localitzada. Per aquest motiu, serien necessàries investigacions futures que expandeixen el coneixement amb estudis qualitatius, comparatius o d'anàlisi d'altres perfils migratoris. En definitiva, des d'un punt de vista social i polític, el treball ens convida reflexionar sobre la necessitat d'adoptar canvis en certes polítiques fent-les més flexibles i accessibles reconeixent la informalitat que caracteritza els itineraris migratoris i els processos de regularització.

7. BIBLIOGRAFIA

Aguilera Izquierdo, R. (2006) El acceso de los inmigrantes irregulares al mercado de trabajo: los procesos de regularización extraordinaria y el arraigo social y laboral. *Revista del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales*, (63), 175-196.

Aliaga, F. (2008). Algunos aspectos de los imaginarios sociales en torno al inmigrante. *Aposta. Revista de Ciencias Sociales*, (39), 1-40.

Anker, R., Chernyshev, R., Egger, P., Mehran, F., & Ritter, J. A. (2003). La medición del trabajo decente con indicadores estadísticos. *Revista Internacional del Trabajo*, vol. 122 (2003), núm. 2

Bolíbar, M. (2013). Redes asociativas, inmigración y participación. Una aproximación empírica a los vínculos entre capital social y participación asociativa. *Redes. Revista Hispana Para El análisis De Redes Sociales*, 24(1), 114. <https://doi.org/10.5565/rev/redes.287>

Bolíbar, M. (2020). Social capital, human capital and ethnic occupational niches: an analysis of ethnic and gender inequalities in the Spanish labour market. *Palgrave Communications*, 6(1). <https://doi.org/10.1057/s41599-020-0397-4>

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. En J. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241–258). Greenwood Press.

Elizalde-San Miguel, B., Lapuerta Méndez, I., Díaz Gorfinkiel, M., & Bogino Larrambeber, V. (2020). *Las empleadas del hogar en Navarra: Análisis de sus condiciones laborales y su proceso de regularización*. Informe realizado para el Instituto Navarro para la Igualdad / Nafarroako Berdintasunerako Institutua. Gobierno de Navarra.

España, G. (2018). Migración, trabajo informal y agentes de seguridad: Un estudio sobre el caso de los senegaleses en la ciudad de La Plata [Tesi de grau, Universidad Nacional de La Plata. Memoria Acadèmica. <http://www.memoria.fahce.unlp.edu.ar/tesis/te.1489/te.1489.pdf>

Fanjul, G., Gálvez-Iniesta, I. (2020). Extranjeros, sin papeles e imprescindibles: Una fotografía de la inmigración irregular en España.

Funcas (2024). *La población extranjera en situación irregular en España: una estimación*. Funcas.

Garzón, L. (2006). *Trayectorias e integración de la inmigración argentina y ecuatoriana en Barcelona y Milano*. [Tesis doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona].

Gómez, I. R. (2022) Inmigración laboral y dignidad. *Revista de Treball, Economia i Societat*, (109).

Gil Araujo, S. (2006). *Las argucias de la integración. Construcción nacional y gobierno de lo social a través de las políticas e integración de inmigrantes. Los casos de Cataluña y Madrid*. [Tesis doctoral, Universidad Complutense de Madrid].

Gil, S. & González, T. (2012) Migraciones, género y trabajo en España: El tránsito obligado de las trabajadoras inmigrantes por el empleo de hogar. *Mora (Buenos Aires)*, 18(2) https://www.scielo.org.ar/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1853-001X2012000200004&lng=es&tlng=es

Granovetter, M. S. (1973). *The strength of weak ties*. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360-1380. <https://doi.org/10.1086/225469>

InterLAC Market. (2022). *La inclusión sociolaboral de las personas migrantes y refugiadas de procedencia Latinoamericana y del Caribe en España, Italia, Bélgica y Austria*. Proyecto Integración, asesoramiento y mejora de la capacitación de las personas migrantes y refugiadas de América Latina y el Caribe en el mercado laboral.

Ministerio del interior (2024). *Informe quincenal acumulado: Datos de inmigración irregular del 1 de enero al 31 de diciembre de 2024*. Ministerio de Interior de España.

Páez de la Torre, S. (2016). *La teoría de los capitales de Pierre Bourdieu como modelo de análisis de los procesos de empoderamiento: el caso de los jóvenes originarios del cono sur latinoamericano que viven en Catalunya*. [Tesis doctoral, Universitat de Girona]. <http://hdl.handle.net/10256/16347>

Palacín, C. (2016) La irregularitat administrativa dels immigrants. Una empenta a la desafiliació. *Revista de Treball Social*, (207)

Poblet, G. (2020). *Migrantes, trabajadoras y ciudadanas: Estudio de caso sobre mujeres migrantes trabajadoras del hogar en Barcelona. Identificación de necesidades y trayectorias sociolaborales*. (Focus on International Migration; Vol. 6). Servei de publicacions de la UAB. <https://ddd.uab.cat/record/234564>

Poblet, G. (2022). "Pagar el seguro a la chacha": Informalidad y protección social en mujeres migrantes trabajadoras del hogar. *Migraciones. Publicación Del Instituto Universitario De Estudios Sobre Migraciones*, (55), 1–19. <https://doi.org/10.14422/mig.2022.003>

Portes, A., Castells, M. & Benton, L. A. (1989) *The informal economy. Studies in advanced and less developed countries*. Johns Hopkins University Press.

Rubio, M. F. (2016). Los derechos laborales y de seguridad social de los inmigrantes irregulares en España. [Tesis doctoral, Universidad de Sevilla].

Rué, A. (2024). Víctimes d'una doble invisibilització. Condicions de treball de les empleades de la llar en situació administrativa irregular. [Tesis de maestría, Universitat Autònoma de Barcelona].

Souza, P. & Tokman, V. (1976). El sector informal urbano en América latina. *Revista Internacional del Trabajo*, 9(3).

van Meeteren, M., Engbersen, G., & van San, M. (2009). Striving for a Better Position: Aspirations and the Role of Cultural, Economic, and Social Capital for Irregular Migrants in Belgium. *International Migration Review*, 43(4), 881-907. <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2009.00788.x>

Vanegas-Chinchilla, N., González-Salazar, N & Montoya-Hernández, A. (2023). El estudio de las organizaciones en economías informales: conceptos, antecedentes y perspectivas futuras. *Innovar*, 33(90). e111449. <https://doi.org/10.15446/innovar.v33n90.111449>

8. ANNEX

8.1. Guió de l'entrevista i preguntes orientatives

1. Dades sociodemogràfiques

- Edat
- País d'origen

2. Situació familiar i de convivència

- *Em pots explicar una mica sobre la teva trajectòria vital? Com era la teva situació familiar abans de migrar?*
- *Tens responsabilitats familiars a càrrec teu aquí o al teu país d'origen?*

3. Migració

- *Per què vas decidir emigrar?*
- *Quines expectatives tenies abans d'arribar al país d'acollida?*
- *Pots explicar-nos el teu recorregut migratori fins a arribar aquí?*
- *Quan vas arribar, tenies coneixement sobre el que implicava viure en situació irregular administrativa?*
- *Has experimentat dificultats derivades d'una situació irregular? Com les has afrontat?*
- *La realitat que vas trobar aquí s'ajustava a la que esperaves?*
- *Abans de migrar, coneixies algú aquí o tenies informació sobre la societat d'acollida?*

4. Educació

- *Vas cursar estudis al teu país d'origen? Quins?*
- *Has pogut homologar els teus estudis aquí? Com ha estat el procés?*
- *Has estudiat o tens intenció d'estudiar en el país d'acollida?*

5. Capital Social

- *Has rebut d'algun tipus d'ajuda (emocional, econòmic., etc.) durant el teu procés migratori? De qui? De qui? Quan? Durant quan de temps?*
- *Quina és la teva xarxa de suport/persones que creus que et poden ajudar aquí?*

- *Has utilitzat els teus contactes per aconseguir feina? Han estat útils? Qui eren aquests contactes? Familiars, amics, coneguts...?*
- *Has notat alguna diferència entre el suport per part de persones espanyoles i no espanyoles?*
- *Quines han sigut les teves fonts principals d'informació?*
- *Has fet ús de les xarxes socials per cercar feina o ajuda laboral?*
- *Has rebut suport d'associacions o ONG durant el procés? En cas afirmatiu, de quines?*

6. Trajectòria laboral

- *Quin tipus d'experiència laboral tenies abans de migrar?*
- *Quines feines vas fer abans d'obtenir la regularització? Com vas aconseguir-les?*
- *Quins canals utilitzaves per trobar feina quan estaves en situació irregular? I un cop la situació es va regularitzar?*
- *Quina va ser la primera feina en què vas tenir un contracte regularitzat? Com vas aconseguir-ho?*
- *Quina és la teva experiència en el sector de les cures i la llar? En que consistia la feina?*
- *Va ser abans, durant i/o després de formalitzar la teva situació administrativa?*

7. Regularització

- *Quant de temps vas estar en situació irregular? I quant temps fa que estàs regularitzada?*
- *Com va ser el teu procés de regularització? Quan començar a buscar una feina amb contracte formal? En quin moment? Per què?*
- *Quines van ser les principals dificultats que vas trobar en el procés?*
- *Vas comptar amb l'ajuda d'alguna persona o grup en particular?*
- *Tenir coneguts al arribar al país va facilitar el procés de regularització?*

8. *Per últim, consideres que hi ha algun aspecte important que no hàgim mencionat i que creus que hauríem de tenir en compte?*

Declaració d'originalitat

Manifesto mitjançant la present declaració que aquest Treball Final de Màster és un treball propi i original. A més, confirmo que:

- Aquest treball ha estat redactat exclusivament per mi, sense fer servir cap mena d'ajuda, d'una altra persona o d'una tecnologia
- No he utilitzat ni parafrasejat cap document, dades o informacions sense el reconeixement degut a l'autoria original, ni els he utilitzat de forma extensa per substituir o maquillar el meu propi redactat;
- He referenciat clarament d'acord amb les normes i requisits de la Facultat totes les fonts utilitzades en el treball (ja siguin d'una font impresa, Internet o qualsevol altra font), tant al text com en el llistat de Bibliografia.
- No he falsificat o manipulats les dades utilitzades o les troballes del treball realitzades;
- Cap part d'aquest treball no s'ha utilitzat prèviament, o alhora, per a altres cursos o assignatures dins el Màster o com a exercici dins d'altres processos d'avaluació. En el cas d'haver utilitzat algun fragment d'aquestes característiques he demanat permís explícit al tutor o tutora i n'he deixat constància del seu ús situant una nota a peu de pàgina en el propi text explicitant clarament quin és el fragment coincident;

Soc conscient que qualsevol constatació de falsedat en aquesta declaració resultarà en una acció disciplinària segons les recomanacions de la Facultat de Ciències Polítiques i de Sociologia. Confirmo que entenc que el meu treball pot ser verificat electrònicament en busca de plagi o d'un ús indegut d'eines d'intel·ligència artificial mitjançant l'aplicació de programari específic i que podrà ser emmagatzemat per a una eventual comparació futura.

Nom i cognoms de l'alumne/a: Paula Vallès Roca

Data: 29/06/2025

Signatura: